

goče še kakšnemu bližnjemu učiti. društvu sledeči sklep, sprejet na svojem obč. zboru 18. decembra 1913:

1. naj se obvesti vsa bližnja učiteljska društva o naših zborovanjih;
2. naj se ta povabijo, da se po odposlancih udeležijo naših zborovanj;
3. naj tudi naše društvo pošlje odposlanca na zborovanja sosednjih učiteljskih društev.

Tržaško učit. društvo je na obč. zboru 19. aprila ta predlog sprejelo. In isto menda »Nar. prosvjeta«, ker obe učit. društvi sta bili že na zborovanju slov. istr. učit. društva 14. maja po poverjenikih zastopani. Od trž. učit. društva poverjeni zastopnik je stavil (potom predsednika istr. društva) sledeči predlog:

1. Kakor poverjenik (zastopnik) sosednjega učit. društva je smatrali le oni tovariši, ki se izkaže s tozadevno po odoboru (predsedniku) potrjeno listino. Druge event. navzoče tovariše sosed. učit. društva je smatrali le kakor goste;
2. poverjenik lahko stavlja predloge, (o katerih se glasuje,) ki pa morajo izhajati iz odpora učit. društva, kateremu on pripada, kar mora poverljivo pismo posebno omeniti. Dalje sme podajati informacije, nasvete in se eventualno udeležiti debat. Drugih pravic (glasovanja, volitve itd.) seveda nima.

Sprejel se je ta in tudi predlog izmenjave predavateljev. To bi bil prvi korak k zblizanju, medsebojnemu spoznanju. Naloga takih zastopnikov ali poverjenikov je seveda v prvi vrsti postaviti idejo zveze vseh primorskih slovanskih učit. društev na realna tla. Le na ta način pride mo faktično do prave zveze in to v najkrajšem času. Le po tej poti, ker bo sodelovala velika večina primorskega učitelstva sama, bomo spoznali, kakšna oblika zveze bi se našim razmeram najbolje prilagodila. Le na ta način je možno ustanoviti zvezo in ji podati primerna pravila. To je pot živih. V uvaževanje.

DRAG. HUMEK:

Službeni red (pragmatika)

za učitelje obrtno-nadaljevalnih šol.

Državna zveza avstr. obrtnonadaljevalnega učitelstva je poslala »Društvu učiteljev slov. obrtno-nadalj. šol« v pre-sojo »Službeni red«, ki ga hoče predložiti ministrstvu, da ga odobri in uvede v vseh avstrijskih kronovinah. Ker je to vprašanje aktualno in utegne zanimati prizadeto učitelstvo in merodajne faktore, sem se namenil, da podam ta osnutek v glavnih potezih javnosti v presojo in ravnanje.

I. del. O učitelstvu in o nameščanju voditeljev in učiteljev.

§ 1. Službeni red obsega določila o službenih odnosih na obrtnih nadaljevalnicah v deželah, ki so zastopane v državnem zboru. Izvzeta je Avstrijska pod A.* Posebno obsega ta red določila o pravicah in dolžnostih učiteljev, ki poučujejo na omenjenih zavodih.

§ 2. Učiteljski zbor o. n. š. obsega voditelja, učitelje o. n. razredov in učitelje pripravljalnega razreda. Poleg teh so še učitelji, ki so poklicani v nadomestitev obolelih in na dopustu se nahajajočih učiteljev.

§ 3. Kdor hoče biti voditelj ali učitelj na o. n. š., mora imeti pravico državljanstva v avstr. deželah. Pri upoštevanju vrednih slučajih razveljavljati to določbo deželna vlada, če to po nadzorniku predlaga šolski odbor. Osebe, ki so zaradi sodnijske obsebe izgubile pravico izvolitve v občinski odbor ali pa so bile disciplinarnim potom odpuščene iz šolske službe, ne smejo biti nameščene na o. n. š.

§ 4. Če hoče biti učitelj po poklicu obenem voditelj, oziroma učitelj o. n. š., mora imeti najmanj zrelostno izpričevalo za občne ljudske šole. V krajih, kjer so meščanske šole, naj se kolikor mogoče pritegnejo k pouku učitelji z izpitom za meščanske šole. V prvi vrsti je upoštevati učitelje, ki so z uspehom posekali tečaj za izobrazbo o. n. učiteljev. Za tehnične in umetno-obrtno stroke se v slučaju potrebe lahko pritegnejo strokovnjaki. Prepričati se je pa prej o njih sposobnosti. Za dokaz o podagoško-didaktični zmožnosti strokovnjakov, ki morajo imeti vsaj občno izobrazbo popolne meščanske šole, velja izpričevalo o dovršitvi strokovnega tečaja, ki je bil pod nadzorstvom c. kr. ministrstva z. j. d. Kot voditelje je nastavitelj o. n. učitelje z zakonito usposobljenostjo s posebnim ozirom na službeno dobo, ki so jo dotičniki prebili na o. n. š.

§ 5. Če je na kaki o. n. š. prosto učno mesto, naj se o tem obvestijo vsi učitelji dotičnega šolskega kraja.

§ 6. Voditelje in učitelje namešča šolski odbor s pogodbo. Za namestitve veljajo nastopne določbe:

§ 7. Prva namestitve voditeljev in učiteljev je časna. Po dvakratnem nadzorovanju v raznih šolskih letih, ki je pokazalo dovoljno delovanje v šoli, in po brezhibnem vedenju v šoli in zunaj šole, potrdi deželna vlada na predlog nadzornika začasno nastavljenega učitelja, oziroma voditelja. S to potrditvijo je službena pogodba ugotovljena v toliko, da jo sme vsaka stranka razdreti le po obvestitvi, ki je bila podana pol leta prej. To pa ne velja za slučaj, če bi se nehala dotična šola ali dotični oddelek. Od šolskega odbora izvirajoča odpuščitev od službe mora biti potrjena od deželne vlade in se da udeležiti le v slučaju, če je neoporečno dokazano, da dotična oseba ni več sposobna za pouk na o. n. š. Pri učiteljih po poklicu je vedenje zunaj šole le tedaj vzrok za odpuščitev, če je tudi glavna šolska oblast ukazala odpuščitev. Na prošnjo učitelja lahko šolski odbor pred določenim časom razdere pogodbo.

§ 8. Službena doba učitelstva o. n. š. se začne z dnem, ko je posameznik nastopil službo na o. n. š. V službena leta so všteta tudi leta začasne namestitve. Ko je učitelj nameščen, mu izroči šolski odbor namestni dekret, ki so v njem navedeni službeni značaj, število učnih ur, prejemki in dan namestitve. Temu dekretu je dostaviti pozneje tudi potrdilo namestitve.

§ 9. Vsak začasno nameščen voditelj in učitelj mora pred službenim nastopom prisesti. Prisega se vrši po določenih besedilih pred načelnikom šolskega odbora v prisotnosti zastopnika c. kr. min. z. j. d.*

§ 10. Nadzornik mora vsakega o. n. učitelja obvestiti o splošni kvalifikaciji. Vsak učitelj ima pravico vpogleda v uporabnostno tabelo. V slučaju potrebe mu mora nadzornik napisati izpričevalo o uporabnosti.

(Dalje.)

* Besedilo priseg se mi ne zdi toliko važno, da bi ga priobčil.

* Ta že ima uveljavljeno pragmatiko.

Matere, ki imajo svoje otroke rade, jim dajo za okrepljeno dobrega mleka s Kathreinerjevo Kneippovo sladno kavo.

Kathreinerjeva se po slovitim Kathreinerjevem načinu pripravila iz najboljšega stada in je že 23 let zdravniško priznana krepljena pijača.

Pri nakupu se mora vedno izrecno zahtevati pristna Kathreinerjeva v zaprtih zavojih s sliko župnika Kneippa.

IVAN KELC:

Ustavoznanstvo.

(Dalje in konec.)

Vsakdo ima pravico vlagati prošnje bodisi glede pridobitve kakšne službe — kakor že omenjeno — za pridobitev kakšne obtri, koncesije ali za odpravo kakšne privatniku storjene krivice. Prošnje ali peticije več oseb skupaj so le dovoljene, ako so vložene po zakonito priznanih skupščinah ali društvih.

Država ima glede vsega šolstva pravico najvišjega vodstva in nadzorstva. Zakonito je tudi primorana za zadostno število šol in vzgojevališč, ker v Avstriji obstoji zakonita obveznost, da morajo vsi za šolo dorasli otroci šolo tudi obiskovati. Le od zadostnega števila šol in učitelstva ter po zadovoljno situiranem učitelstvu je pričakovati blagodejnego vpliva šolstva na vse sloje državljanov.

Vsi narodi v državi so enakopravni. Ves narod, tedaj tudi vsak posameznik dotičnega naroda je enakopraven. Ta takozvani člen XIX. drž. osnovnih zakonov je bil in je še, žal, le premnogokrat vzrok preprirov, pritožb in celo kaznovanj. In vendar določa ta člen jasno, da ima vsak narod, tedaj tudi vsak njegov član popolno pravico naobraziti se v svojem materinskem jeziku do najvišje stopnje naobrazbe, ne da bi ga kdo smel siliti k naobrazbi v tujem jeziku. Kakor v šolskih zadevah, ima tudi enako pravico zahtevati vse uradne zadeve od najnižjega do najvišjega urada v svojem jeziku. Do popolnem pravičnega udeleževanja navedene zakonite določbe še ne pridemo Slo-

venci — ako se kaj posebnega ne pripeti — še v desetletjih. Lastna izkušnja me uči, da ta takozvani boj za narodove pravice do sedaj ni bil brezuspešen. Lahko nam daje dovolj poguma vztrajati v boju za narodove vsestranske pravice, in sicer v poštenem boju z uma svetlim mečem, a ne pri vsakem najmanjšem neuspehu puške vreči v koruzo. Le boj, in sicer pošten boj dovede do vsaj zadovoljive, ako že ne popolne zmage, ki pa končno tudi ne more izostati. S tem se le samo borimo za uresničenje po cesarju nam podanega zakona.

Do sedaj navedeno bi bil le nekaj izvleček iz temeljnih državnih zakonov, ki bi se morali obravnavati tudi v ljudskih šolah. Razume se, da v čim višji kategoriji je šola, se mora poučevati razmeroma več in temeljiteje. Razen teh je treba tudi manj naobrazenim poznati še druge zakone in naredbe, ki mnogokrat lahko ravno tako ali morebiti še bolje vplivajo in segajo v življenjski delokrog človekov ali v njegovo usodo. Poučiti je mladino, kaj se sme in česa ne sme storiti z ozirom na lovske, gozdne zakone, na zakone v stavbah, trpinčenju živali, varstvu ptic, kužnih boleznih itd. Neobhodno potrebno je to, da se ogne marsikaterih sitnosti, nadlog in nesreč v življenju. osrečljiva zadovoljnost posameznikov in vseh narodov nudi popoln pogoj k trdnemu obstoju in vsestranskemu napredku obče blaginje vse države.

Ali kaj bi pomagali najzornejši zakonik, ako bi jih nihče ne izvrševal? Kakšen red bi bil in kakšno družabno življenje, ako bi se nihče ne zmenil za nje? Nastal bi pravi pravcati kaos! Skrbnjeno je tedaj v državi, da se zakoni izpolnjujejo, da se jim pokorava v svojem poklicu vsak državljan. Kdor tedaj v državi užija pravice in je deležen njihovih dohodov, se ne sme braniti izpolnjevanju tudi dolžnosti, ki se mu nalagajo zakonito! Čim več pravic so deležni državljani, tem več jim nalagajo dolžnosti. Brez zadostno naobrazenega ljudstva ni mogoče ustanoviti prave, ustavne države. K tej naobrazbi pomaga največ šola. Delavci v šoli — t. j. učitelji in učiteljice — pa morajo imeti svoji težavni nalogi in svoji izobrazbi primerno plačo.

Nadzorstvo, da se zakoni izvršujejo, oziroma njih meje ne prekoračijo, je zakonitim potom podeljeno c. kr. in deželnim uradom. Činitelji v teh uradih morajo poznati zakone natančno, k čemur je treba dolgotrajnih in težavnih študij, imajo od cesarja samega podeljeno oblast, da v njegovem imenu izvršujejo, oziroma pazijo, da se zakoni povsod izpolnjujejo. Prekršitev tega kaznujejo v cesarjevem imenu. Tudi ti činitelji v svojem težavnem poklicu ne morejo živeti od zraka, nego morajo za svoje delovanje dobivati zopet primerno plačo.

Pripeti se tudi, da je obstoj države ogrožen od vnanjih, pa tudi domačih sovražnikov. Da se to pravočasno zavrne ter da se varuje naš imetek in naše življenje pred zločini, je treba raznovrstnih branilcev države in pravic državljanov. Koliko pretresljivih, v globočino srca segajočih zgledov smo lahko čitali v najnovejši dobi o balkanski vojni. Z obudovanjem vredno hrabrostjo in nedosegljivim samozatajevanjem so drveli Jugoslovani v boj za predrago jim domovino in osvoboditev krvnih bratov izpod kletega sovragovega jarma. Kako navduševalno poje tudi naš pesnik, rekoč: »Okleni se predrage domovine, posveti v blagor srce ji in dušo!« Vojaška dolžnost je obvezna za vsakega; o prošnjah za oprostitev od aktivne vojaške službe bi bilo tudi potrebno poučiti že mladino, da ne nastajajo nepotrební stroški in sitnosti.

Za vzdrževanje dosedaj navedenih in še drugih potrebnih in ljudstvu koristnih naprav potrebuje država mnogo denarja. Dolžnost je tedaj vsakega državljana, da od svojega imetja, oziroma od svojih dohodkov plačuje zakonito mu odkazani davek. Nezačuden je, godrnjanje in preklinjanje zaradi tega mu ne pomaga nič; kvečjemu si nakopije še nepotrebnih sitnosti in stroškov. Ako koga zadene kakšna nesreča, ujma itd., ga je poučiti, da se pravočasno oglasi na dotičnem mestu za odpis davka, oziroma za državno podporo. Sploh je nas vseh sveta dolžnost navajati mladino že pri takšnih prilikah na nauk Zveličarja, ki je dejal farizejem, rekoč: »Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega!«

Za podelitev ustave se imamo edino zahvaliti našemu vladarju, ki je slišal glas ljudstva. Z geslom »Viribus unitis!« se je približal ljudstvu, slišati je hotel po poslancih zahteve in potrebe ljudstva ter nam podaril, do česar je imel kot vladar podedovane države edinole sam pravico. Za to velikodušnost in še zaradi mnogih drugih neprecenljivih zaslug, ki si jih je pridobil naš vladar za vsestranski napredek in blagor države, smo mu dolžni neomejeno vdanoost in zvestobo. Slovenec je že po svoji naravi zvest državljan ter

ljubitelj in spoštovalec vladarja in vse cesarske hiše, o čemer so priča pesni-kove besede: »Hrast se omaja in hrih, zvestoba Slovencev ne gane!« Vendar je naša dolžnost v popolno okrepitev te lastnosti Slovencev, da jo vcepjamo že v nežna, za vse lepo, blago in dobro občutljiva mladinska srca.

Druga dolžnost vsakega državljana je pokornost. Pokorni moramo biti cesarju in zakonom, pa tudi predpostavljenim oblastvom. Skušati nam je njihove zapovedi.

Ako se dosedaj navedeno poučuje z vso vnemo, navdušenostjo in iskreno ljubeznijo do ljudstva, upati smemo, da ljudstvo, gotovo dospe do vrhunca življenjskega smotra, do duševne in gmotne samostalnosti, blagosti, zadovoljnosti in tedaj do sreče, dosegljive na tem svetu. Kako in kdaj naj učitelj navedeno poučuje, sem že nekoliko navedel, a mislim, da je najbolje, ako vse to prepuščamo naobrazbi in spretnosti učiteljevi, ki bo, dobro poznaoč krajevne razmere, gotovo vedel v tem kakor drugem oziru napeti pravo struno. Dostaviti bi imel, da to lahko stori ne samo pri pouku iz domoznanstva in zemljepisja, nego tudi iz zgodovine, pri berilnih sestavkih in pri raznih drugih predmetih. V prvi vrsti mora biti učitelj sam dobro podkovan v ustavoznanstvu! Dobro pripravljen na vsako uro, naj učitelj podaje to znanstvo, kakor tudi druge predmete, po svoji metodi, vsekdar se ravna-joč po krajevnih razmerah in potrebah ljudstva. Katera slaba dejanja so proti zakonitim določbam najbolj razširjena v katerem kraju, jih je treba z vso silo iztrebiti do popolnega uničenja.

Učitelstvo! Nalagajo Ti vedno novih bremen, novih dolžnosti, idi in izpolni jih po svojih močeh! Daj vse svoje duševne in telesne moči, daj se izmognati do zadnje kapljice krvi, samo da se bo dobro godilo drugim! Za svoj preobili trud boš želo edinole plačilo tega sveta, t. j. ne-hvaležnost. Ti pa preživljaj sebe in svoje in črpaj novih moči za vedno hujše napore le samo — iz nedosegljivih idealov!

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Ptujsko učiteljsko društvo je napravilo dne 4. junija izlet na Črno goro, popoldne istega dne pa si je še ogledalo krasne vzorne gorice Štajerske hranilnice v Gornjih Halozah.

Lepo število učiteljev se je udeležilo zborovanja; škoda, da nas niso počastili še oni, ki so se nam popoldne pridružili.

Zborovanje je bilo kratko, ker so izostali vsi dopisi. Tovariš Lešnik vpraša, v koliko se je izvršila akcija, da se zavrne nemške plačilne pole »Zalungsliste«. Omenjeni tovariš predlaga rekurz na višjo instanco.

Tovariš Šorn govori še o uvedbi Widrove in Kručeve začetnice. Tema je na programu uradne konference. Zbrano učitelstvo se izreče soglasno za Widrovo knjigo.

Po obedu pa smo se preselili na sosedno goro, in sicer v Lipno. Prav ljubko je solnce pripekalo na nas, potili smo se in željno pričakovali konca hribolazenja. A čeravno je bilo hudo, ni nihče omagal, vsaj na poti v Lipno ne.

Na posestvu Štajerske hranilnice pa se nam je odprl raj. Nam »Polancem«, ki gledamo samo od daleč gorice, je rajalo srce od veselja. Oskrbnik g. Rudl nam je razkazal gorice in postavil pred nas izborne pridelke. Vršil pa se je tudi zanimiv poizkus rigolenja zemlje z »Dynamon 1.«

Za sijajno pogostitev, za krasne užitke bodisi duševne ali telesne, se je učitelstvo g. oskrbniku presrečno zahvalilo. Prišlo so na vrsto napitnice in zraven pa se je razlegala lepa pesem in donela godba.

Vsem izletnikom ostane ta dan v prijetnem spominu. Hvala tovarišu Klemenčiču, učiteljskemu zastopniku, ki nam je izposloval pouka prost četrtek.

Savinjsko učiteljsko društvo zboruje v četrtek, 18. t. m., ob 2. uri pop. na Gomiškem. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Dopis. 3. Poročilo odbora o praznovanju društvene 40letnice. 4. Slučajnosti. Po zborovanju pevska vaja!

Učiteljsko društvo za celjski okraj zboruje v četrtek, dne 18. junija t. l., ob 8. (beri osmi) uri zjutraj v okoliški šoli v Celju z nastopnim dnevnim redom:

1. Zapisnik.
2. Poročilo računskih pregledovalcev.
3. Določitev delegatov za Zavezo (glasov novih pravil).
4. Poročilo »Lehrerbunda« odbornika.
5. Dopisi in druge tekoče društvene zadeve.
6. Sestavljenje učnih načrtov za uradno konferenco.